

לפני שבועיים ביקר אצלי ידיד צר פתי, מאלה העוזרים לנו לעקוב בי אופן שוטף אחרי המאורעות בעולם הערבי, והמשמשים גם כמתווכים בפגישות עם אישים ערכים.

היה זה בעיצומו של המשבר הירדני, אך האיש העדיף לראות את הנולד ולא המתרחש באותו רגע בעמאן ובאירבד. "המהפכה הפלסטינית אינה גורם מפתיע. היא נלקחה בחשבון, אם כי לא היה ברור מה בדיוק מתי יקרה. על כן גם אין בה כדי לשנות את העובדה היסודית של החיים הדינמיים במזרח-התיכון. ועובדה זו היא, שעבר-אלנאצר החליט שהגיע הזמן לעשות שלום עם ישראל."

הוא גם סיפר לי דבר שעניין אותי במיוחד: שבקאהיר כבר מתכננים את ההלכים הבאים, אחרי שסערת הטבח בירדן תשכן. "עבר-אלנאצר רוצה לגלגל את הכדור מחדש. הוא רוצה להיות שוב בעל-היוזמה. ישראל תתקשש בעניין זה סלים ותמנע חידוש שיחות יארינג, והוא מתכוון לחוזה שתשכיח את הטילים ו תוכיח שוב שהוא הגורם הראשון המעוניין בשלום."

ומה הצעדים שהוא מתכנן?
"על צעד אחד אני יודע מקרוב: הוא מתכוון לחזור על פרשת גולדמן. הוא לא יזמין את נשיא הקונגרס היהודי שנית, אלא יזמין אישיות ישראלית אחרת לביקור במצריים ולישיחה עימו."

★ ★ ★

שיחה התגלגלה למצב הפנימי בישראל, לחלקם של כוחות-השלום כאן ולמהפכה האמיתית שחלה במצריים במה שנוגע לתפיסה הציבורית כלפי המתרחש בישראל. "אין לך מושג כמה הם ערים לכל מעשה שאתם ודומיכם עושים בישראל" המשיך האיש. "לא רק בעיתונים מדגישים שיש ישראל אחרת, אלא נאצר עצמו הקדיש פרק שלם בנאומו האחרון לאותו נושא. ישראל הנאבק למען השלום. בפעם הראשונה יש נכונות לדו-שיח לא רק במישור הרשמי-מדינתי אלא במישור ה"רעיונות של שתי ההנוצות הלאומיות שלכם."

הוא הציע לי לכתוב מאמר שיהיה מופה במיוחד לקרא הערבי. "אני רשאי לכתוב לך שהמאמר יתפרסם באחד העיתוןנים הגדולים של קאהיר", אמר.

חבר על כי נסוג, ברגע ההכרעה, מן ההתמודדות עם שלטון השייכים ופדת, והוריש למצריים של מחר את עול הריאקציה הדתית שרבץ בכבוד כל כך רבה על עברה הארוך.

חבר על כי נלכד במלכודת הדמגוגיה וההיסטריה של הסורים, הסתבך בבלוף ה"מחירי שהוביל אותו למלחמת ששת-הימים והותיר את ארצו שסועה ושותתת-דם.

חבר על כי איש זה, שהגשים את חלומו של שלושה דורות מצריים והביא להפסקת הנוכחות הצבאית הבריטית, ירד מן הבמה כשארצו נתונה בכבליה של נוכחות צבאית זרה חדשה.

חבר על כי אזור התעלה, ששוחרר מצבאות בריטניה ונועד להיות מוקד של עוצמה תעשייתית, הינו עתה גל חורבות, שמאות אלפי תושביו נמלטו כפליטים אל מרחבי מצריים.

חבר שהתעלה עצמה, שהולאמה אחרי שבמשך שני דורות העשירי בעליהון זרים, היא עתה רצועה של מוות ודממה.

★ ★ ★

הוא הטביע בלב בני-עמו המושפלים את תחושת הכבוד והערך העצמי; הוא קרא להם "אחי! זיקפו את קומתכם! שוב אין צורך להרכין ראש בפני כוח ב"עולם!" הוא היה אחד מעמודי-התווך של אותו ניסיון היסטורי לכונן "עולם שלישי"; הוא עורר תיקוח אדירות בלב מאה מיליון איש, ולא השכיל ליצור את הכלים שיספקו את התיקוח הללו. גם על זה חבל.

אבל מעל לכל חבל על כי, לאחר שרכש את המעמד הבלעדי שיכול היה להציע סוף-סוף את המרחב השלום — ברגע זה בדיוק, כאשר החליט את החלטתו האמיצה ביותר, נעלם מן הבמה.

חבר.

חבר

רחוק מזה. אני בין הראשונים המוכנים להכיר בעובדה כי עם שלם איבד את זכויותיו הלאומיות, את אדמות אבותיו. לכן אני משוכנע שלא ייתכן שום פתרון כל עוד לא יקבל העם הפלסטיני את זכויותיו הצודקות, כל עוד ימשיך פלסטיני אחד להתענות במחנה-הפליטים.

★ ★ ★

יותר לא הספקתי לכתוב, ועתה, כשאני בא לסכם את יחסי אל האיש שמכתב

מצרים הצעירים: "אלגאל! פינולו פינולו!" ללא ספק נפגשנו גם מאוחר יותר, ב-1948 — הפעם משני צידיה של חזית רצחנית. היית רב-סרן בצבא מצריים, ואני חייל פשוט ביחידת קומנדו של הצבא הישראלי אשר זה עתה נולד. פגישתנו נעדרה על גיבעה 105, שניתקה את הדרך לנגבה. רק מאוחר יותר, בקוראי את זכרונותיך, נודע לי כי באותה פגישה לילית נפצעת מכדוריני.

לא פעם. אמרתי לעצמי, שהשינוי ה

מאת שלום כהן

זה היה מיועד אליו. איני מוצא מילה קולעת יותר מאשר — חבל!

חבר על כי מהפכה תוססת, שטיאטו אה את השחיתות והניווך של מישטר מלך-כני רקוב, לא השיגה את המהפכה החברתית שרק היא יכולה להציל את מיליוני המצרים מן העוני הנורא שלהם.

חבר על כי אשראי עממי אדיר, שניתן למנהיג המהפכה הזאת עלידי בני עמו, לא נוצל כדי להניח יסודות-לעומק אלא בוזבו בחלקו הגדול על תחליפים ראוותניים.

טראגי שחל בין צעדנתו הסולידית נגד האימפריאליזם הבריטי ובין היתקלות-הדמים על גיבעה 105 היה סעות; ושיש כאן אי-הבנה אומללה שבזדאי תובהר ותסולק. לא פעם שאלתי את עצמי: אין קרה ששתי התנועות הלאומיות שלנו נמצאות בהתנגשות קטלנית מתמדת במקום לשתף פעולה ביניהן?

לא אעליב את תבונתך עלידי השמעת אותו פזמון ציוני ישן כאילו אין ניגוד אינטרסים אמיתי בין שתי תנועותינו, וכי לולא מדיניות הפרודומשול של האנגלים לא היה מתפתח מאבק בין עברי וערבי בי ארץ-ישראל.

האיש חזר לצרפת ואני שקעתי בעברי דה מאומצת של הוצאת גליון ראש-השנה. המאמר שהבטחתי לכתוב, כך אמרתי לי עצמי, יכול להכות עד אחרי התג. החלטתי לכתוב אותו בצורת מכתב גלוי לעבר-אל-נאצר, ומוך דחית כתיבתו אמרתי לעצמי: "זה יכול להכות עוד שבוע. נאצר לא ימות מחר."

עם גמר עבודתי השוטפת, ניגשתי לי כתיבת המכתב הגלוי. הספקתי להגיע רק לפרקים הראשונים שלו, כאשר הודיע הרדיו כי גמאל עבר-אל-נאצר מת.

★ ★ ★

כך, במקום מכתב אליו, אכתוב היים עלי, על חייו, הישגיו, שגיאותיו ומותו. אבל תחילה, ברשותך, אותם פרקים מן המכתב הבלתי-גמור שהיה מיועד אליו:

אני פונה אליך, אדוני הנשיא, בראש ובראשונה מפני שברגע היסטורי זה אתה אווז בקצה החוט אשר יכול להובילנו — ערבים כישראלים — לתקופת השלום. אני פונה גם לגמאל-עבר-אל-נאצר האומן המצרי, מנהיג התנועה שהשכיחה לשחרר את ארצו מן השלטון הבריטי ואשר בודאי לא תרצה לראות את אזורנו תחת שלטונם של דוים חדשים.

נכון, אדוני הנשיא, שמעולם לא הוצגנו דשמית זה בפני זה. אבל כבר נפגשנו ב-עבר. נפגשנו בהפגנות-התלמידים נגד הי-כיבוש הבריטי ברחובות אלכסנדריה ו קאהיר, כאשר קראתי יחד עם חברי הי